

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Plein 13

Kortrijk, (West-Vlaanderen)

Projectcode: 2021C362
April 2021

NOTA
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Voorafgaand:

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2019K233)
- Programma van maatregelen (2019K233)
- Landschappelijk booronderzoek (2020L145)
- Melding prospectie met ingreep in de bodem (2021C362)

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Bot Bart

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert nv OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2021

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1. Programma van maatregelen	6
1.1 Administratieve gegevens	6
1.2 Aanleiding van het vooronderzoek	7
1.3 Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem.....	8
1.4 Confrontatie met de geplande werken en gemotiveerd advies	8
1.4.1 Geplande werken	8
1.4.2 Advies	10
1.5 Programma van maatregelen vlakdekkende opgraving	11
1.5.1 Afbakening	11
1.5.2 Onderzoeksvragen	13
1.5.3 Onderzoeksstrategie en –methode	14
1.5.4 Conservatiestrategie.....	14
1.5.5 Natuurwetenschappelijk onderzoek.....	14
1.5.6 Eindcriteria	15
1.5.7 Uitzonderingsmodaliteiten.....	15
1.5.8 Uitvoeringstermijn.....	15
1.5.9 Kostenraming.....	15
1.5.10 Noodzakelijke competenties van de uitvoerders	15
1.5.11 Risicofactoren	16
1.5.12 Vondsten	16
1.6 Bibliografie	16

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	7
Figuur 2: Contour geplande kelder weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	9
Figuur 3: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	10
Figuur 4 Sporenkaart met aanduiding van de advieszone. (bron: geopunt)	12

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.6

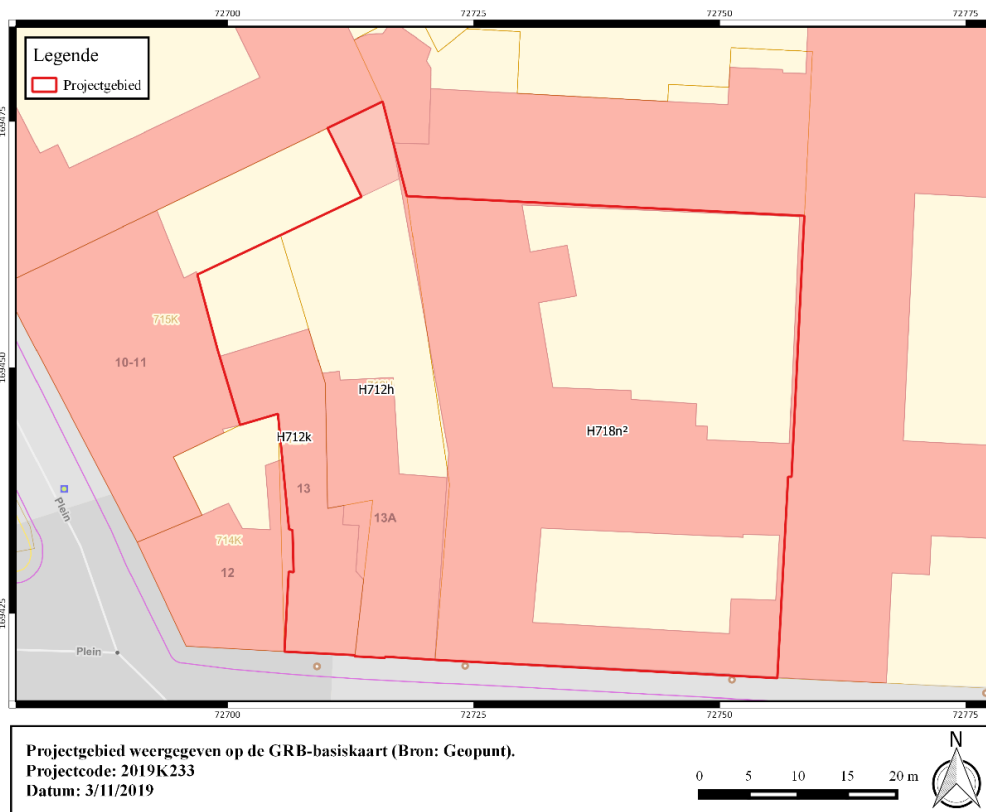

Deel 1. Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	(West-Vlaanderen)
	Gemeente	Kortrijk
	Deelgemeente	/
	Postcode	8500
	Adres	Plein 13 8500 Kortrijk
	Toponiem	Elverdingestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 72669$ $Y_{\min} = 169408$ $X_{\max} = 72782$ $Y_{\max} = 169487$
b) Het kadaasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Kortrijk, Afdeling 3, Sectie H, nr's: 712k, 712h, 718n ² Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Bart Bot (erkend archeoloog) Elenora Vanbrabant (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (geoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

1.2 Aanleiding van het vooronderzoek

De nota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied bedraagt **2563m²**, vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Kortrijk¹. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. De archeologienota² bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat er een proefonderzoek met ingreep in de bodem diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject.

¹ [Historische stadskern van Kortrijk | Inventaris Onroerend Erfgoed](#)

² [Vooronderzoek Kortrijk Plein 13 | Archeologieportaal Onroerend Erfgoed](#)

1.3 Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem

In totaal werden 7 proefsleuven aangelegd binnen het plangebied. Het archeologisch niveau bevond zich op een TAW van +15,5, een tweede vlak op +15m TAW. Het proefsleuvenonderzoek leverde zogenaamde klassieke grondsporen op, ingegraven in de moederbodem. Deze winningskuilen waren opgevuld met huishoudelijk afval en bouwmetaal. De sporen situeren zich centraal op het plangebied en dateren in de Romeinse periode en de late middeleeuwen. De sporen zijn goed bewaard, sommige tot minimum 1m onder het archeologisch vlak.

De verschillende kuilen getuigen van een Romeinse aanwezigheid binnen en rondom het plangebied. De kuilen kunnen vermoedelijk als zandwinningskuilen geïnterpreteerd worden. De kuilen werden opgevuld met aardewerk, botmateriaal, glas, metaal en bouwmetaal. In de 1ste – 3de eeuw ontwikkelde zich een Romeinse *vicus* op beide oevers van de Leie dus de vondst van deze kuilen kunnen hiermee in verband gebracht worden. Hetzelfde kan gezegd worden van de laatmiddeleeuwse zandwinningskuilen. Historische bronnen spreken van zandwinning in de omgeving van het plangebied.

Concluderend kan gesteld worden dat er zich een archeologische site binnen het plangebied bevindt.

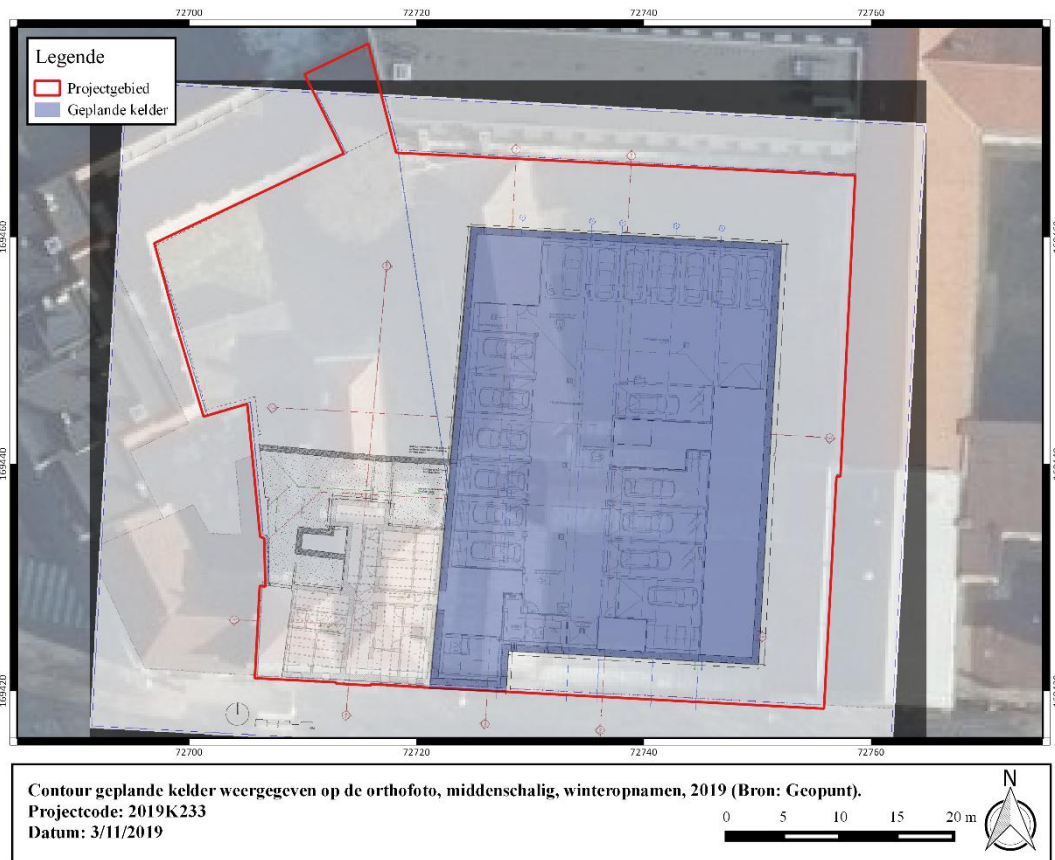
1.4 Confrontatie met de geplande werken en gemotiveerd advies

1.4.1 Geplande werken

De opdrachtgever plant vooreerst de sloop van de oude schoolgebouwen en de aanbouwen bij de burgerhuizen. Daarna wordt een nieuw woonproject gerealiseerd bestaande uit 7 wooneenheden, een kantoorruimte en ondergrondse parkeergarage. Het bestaande burgerhuis wordt omgebouwd tot een woning, polyvalente ruimte en meergezinswoning met 3 wooneenheden.

Op het niveau -1 voorziet de opdrachtgever de realisatie van een ondergrondse parkeergelegenheid over een oppervlakte van 1060 m². Deze parkeergelegenheid zal in het westen aansluiten op de bestaande te behouden kelder onder het burgerhuis. Deze kelder wordt heringericht als zone voor bergingen. Van het nieuwe ondergrondse niveau valt ca. 140 m² samen met de bestaande kelders. Dit nieuwe ondergrondse niveau wordt aangelegd tot een diepte van ca. 3,45 m-mv, exclusief vloerplaat.

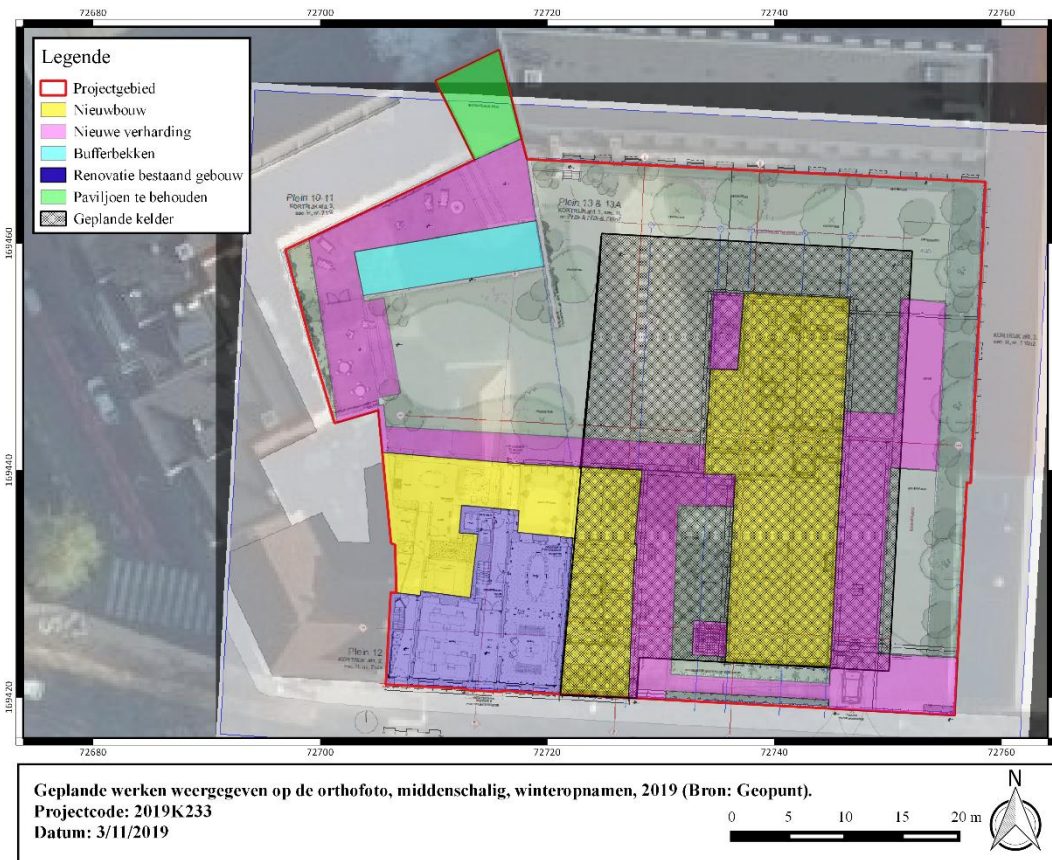

Figuur 2: Contour geplande kelder weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Op het gelijkvloers niveau plant de opdrachtgever de realisatie van 7 wooneenheden en een kantoorruimte. De footprint van het westelijke nieuwbouwgedeelte bedraagt 250 m², de footprint van het oostelijke nieuwbouwgedeelte bedraagt 327 m². De gecombineerde oppervlakte van de nieuwbouw bedraagt aldus 575 m². Het nieuwbouwgedeelte zal gefundeerd worden door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 90 cm-mv) en een vloerplaat. Bijkomend zal ca. 582 m² van het terrein verhard worden. In het noordelijk deel van het plangebied wordt een bufferbekken aangelegd over een oppervlakte van ca. 65 m². Het overige deel van het terrein zal worden heringericht als groenzone. Voor deze buitenaanleg (verharding en groenzone) wordt een bodemingreep voorzien van ca. 50 cm-mv. In het uiterst noordelijk deel wordt een bestaand paviljoen (ca. 42 m²) behouden.

De zone van de geplande werken (exclusief het paviljoen (42 m²) en de te renoveren woning (185 m²)) bedraagt ca. 2336 m².

Figuur 3: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.4.2 Advies

Op basis van de uitgevoerde prospectie kan een advies geformuleerd worden betreffende het al dan niet opnemen van bijkomende maatregelen in het kader van verder archeologisch onderzoek op het projectgebied Kortrijk Plein 13. Bij de uitgevoerde prospectie werden verschillende sporen aangetroffen. De oudste gaan terug tot de Romeinse periode. De kenniswinst binnen het plangebied is heel groot. Een archeologisch onderzoek kan een belangrijke bijdrage leveren omtrent de ontwikkeling van de Romeinse *vicus*.

1.5 Programma van maatregelen vlakdekkende opgraving

1.5.1 Afbakening

Op basis van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek en de confrontatie met de geplande werken werd een zone geselecteerd voor vervolgonderzoek. Hierbij werd reeds al rekening gehouden met de te nemen buffers ten opzichte van het bestaand opgaand muurwerk aan de grenzen van het plangebied. De advieszone heeft een oppervlakte van **879m²** en valt integraal binnen de contouren van de geplande kelder. Een groot deel van sleuf 1 werd niet weerhouden omdat enkel ter hoogte van profiel 2 sporen werden waargenomen. Ter hoogte van deze 2 sporen werd een zone weerhouden. Een zuidelijke zone in het verlengde van sleuf 4 valt ook buiten de advieszone. Het proefsleuvenonderzoek bewees dat er in die zone geen archeologische sporen te verwachten zijn. Ten westen wordt een buffer ingecalculeerd ten opzichte van de bestaande bebouwing.

Deze aanbeveling werd getoetst aan de 4 criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

- mogelijk: Voor de uitvoering van de opgraving zijn geen hindernissen bekend. Aan de westelijke en oostelijke zijde moet wel voldoende afstand worden gehouden van de bestaande bebouwing.
- nuttig: De opgraving is noodzakelijk. Gezien de aard van de werkzaamheden is het bodemarchief bedreigd.
- schadelijk: Gelet op de aard van de werken is een *in situ* bewaring ter hoogte van de geadviseerde zone niet mogelijk en is een opgraving de enige manier om eventueel aanwezige relictten te registreren.
- noodzakelijk: Zoals aangehaald in voorgaande paragraaf is, t.g.v. de geplande werken, een *in situ* bewaring onmogelijk. Omwille van dit gegeven wordt een vlakdekkende opgraving noodzakelijk geacht

Voor wat betreft de overige zones van de geplande werken wordt een vrijgave van het terrein geadviseerd. In die zone werd geen archeologisch niveau gevonden en zullen de werken bovendien een minder grote impact hebben.

Figuur 4 Sporenkaart met aanduiding van de advieszone. (bron: geopunt)

1.5.2 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen die bij de vervolgoopgraving en werfbegeleiding minstens dienen beantwoord te worden zijn:

- a) Landschappelijk en bodemkundig
 - Wat is de relatie tussen de aangetroffen resten, de vastgestelde stratigrafie, de bodemgesteldheid en het landschap (geomorfologie en reliëf)?
 - Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?
 - Wat is de relatie tussen de landschappelijke ligging (geomorfologie en reliëf) en de conservering van de archeologische resten?

 - b) Bewoningssporen algemeen
 - Wat is de aard, datering en ruimtelijke samenhang van deze sporen?
 - Worden naast de winningskuilen andere sporen herkend?
 - In hoeverre kunnen er gebouwplattegronden worden herkend en kunnen er uitspraken gedaan worden met betrekking tot typen plattegronden en functionele en constructieve aspecten van de gebouwen?
 - Welke bijdragen en nieuwe inzichten leveren de specialistische onderzoeken van de verschillende materiaalcategorieën t.a.v. de bestaande kennis over de bewoning en economische activiteiten, het gebruik van het landschap en de natuurlijke vegetatie, de opbouw van de huizen en de aanpalende erven, het gebruik en herkomst van bouwmaterialen en brandstof, de bestaans economie en de culturele achtergronden van de bewoners?

 - c) Ambachtelijke activiteiten
 - Worden resten gevonden van ambachtelijke activiteiten binnen het plangebied?
 - Hoe uiten deze activiteiten zich in het sporenbestand (bakstenen structuren, lagen met organisch materiaal)?

 - d) Materiële cultuur
 - Wat is de aard en datering van het vondstmateriaal?
 - Wat is de conserveringsgraad van de verschillende materiaalcategorieën (inclusief aanwezig archeobotanisch en archeozoologisch materiaal)?
 - Levert het vondstmateriaal nieuwe inzichten inzake ontstaans- en bewoningsgeschiedenis van de site?
 - Is aan het vondstmateriaal informatie te ontleen over de voormalige bewoners/gebruikers van de bebouwing en hun eventueel uitgevoerde activiteit of ambacht?
 - Is op grond van deze informatie een uitspraak te doen over de maatschappelijke status van de bewoners?
-

- Wat kan er op basis van het organisch vondstmateriaal gezegd worden over de functionele indeling, het voedselpatroon en de bestaansconomie van deze bewoning?

e) Algemeen

- Hoe kaderen de resultaten van dit onderzoek binnen onze kennis van de stadsgeschiedenis/stadsontwikkeling van Kortrijk?

1.5.3 Onderzoeksstrategie en –methode

Voor deze geadviseerde zone wordt, omwille van voorgaande argumentatie, een vlakdekkende opgraving als meest geschikte onderzoeksmethode naar voor geschoven. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden volgens de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, zoals opgesteld door het Agentschap Onroerend Erfgoed. De geadviseerde zone wordt gekenmerkt door een **complexe, verticale stratigrafie**. Er worden minimaal twee archeologische niveaus verwacht. Het eerste archeologisch niveau situeert zich op een TAW van +15,5m. Het vlak wordt aangelegd door een graafmachine met een tandenloze bak, steeds onder toezicht van minstens de veldwerkleider. Er dient rekening gehouden te worden met de aanleg van diverse vlakken. Het staat de vergunninghouder vrij om te bepalen of de opgraving zal gebeuren in één of meerdere opgravingsputten. De omvang van iedere put/ieder vlak is dusdanig dat er een goed ruimtelijk inzicht is en dat alle plannen naadloos aansluiten tot één overzichtelijk plan van het hele terrein. Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metal voorwerpen met behulp van een metaaldetector. Wat de vondsten betreft, die in aanmerking komen voor conservatie, wordt de selectie gemaakt door de veldwerkleider, onder begeleiding van de erkend archeoloog. Doel van de conservering is het stabiliseren van kwetsbare vondsten in functie van duurzaam behoud. Er dienen duidelijke afspraken gemaakt te worden m.b.t. grondverzet. Indien de uitgegraven grond afgevoerd dient te worden, dienen goede afspraken gemaakt te worden voor een efficiënte grondafvoer.

1.5.4 Conservatiestrategie

Tijdens de vervolgoopgraving zullen vermoedelijk verschillende sporen/structuren aangetroffen worden, die materiaal opleveren dat in aanmerking komt voor conservatie. Het gaat hier zowel om organisch als anorganisch materiaal. Indien er fragiele vondsten worden aangetroffen moeten deze behandeld en bewaard worden zoals gesteld in de Code van Goede Praktijk.

1.5.5 Natuurwetenschappelijk onderzoek

Er wordt een stelpost voorzien van 15% van de totale kost.

1.5.6 Eindcriteria

De opgraving wordt als succesvol beschouwd indien alle waargenomen archeologische entiteiten op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

1.5.7 Uitzonderingsmodaliteiten

Criteria die gehanteerd zullen worden om te bepalen in welke situaties bepaalde onderzoekshandelingen alsnog niet uitgevoerd moeten worden zijn hier niet van toepassing.

1.5.8 Uitvoeringstermijn

Voor de opgraving wordt een termijn van ongeveer 8 mandagen voorzien met een team van 3.

1.5.9 Kostenraming

Voor de verwerking worden ongeveer 30 mandagen voorzien. In totaal komt dit neer op een kost van ongeveer 35000€ (exclusief kraanwerk). Het natuurwetenschappelijk onderzoek bedraagt 15% van deze totale kost.

1.5.10 Noodzakelijke competenties van de uitvoerders

Het veldteam bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder auspiciën van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider beschikt over voldoende ervaring in stedelijke contexten in Vlaanderen. Minimaal heeft hij/zij 2 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 1 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- aangevuld met medewerkers die houder zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit.

Voor de begeleiding van de opdracht dient de veldwerkleider zich te laten ondersteunen door één of meerdere specialisten en regiodeskundigen, die hem bijstaan bij de uitvoering van de opgraving indien deze expertise intern niet beschikbaar is..

Het projectteam wordt daarenboven bijgestaan door een aardkundige die minstens 1/5 van de duur van het veldwerk op het terrein aanwezig is. De aardkundige ondersteunt de archeologen bij de analyse van de bodemkundige/landschappelijke context en bij de interpretatie van sporen en structuren.

1.5.11 Risicofactoren

Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk. Omwille van veiligheid en stabiliteit moet voldoende afstand worden gehouden van de grensmuren in het westen en oosten van de geselecteerde zone.

1.5.12 Vondsten

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van de opgraving conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van de opgraving worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

1.6 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

